

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

КРУШЕЛЬНИЦЬКА ОЛЕНА ІГОРІВНА

УДК 82.091=161.2+82.091=111

**ОПОЗИЦІЯ «СВІЙ / ЧУЖИЙ» В СУЧАСНІЙ МАСОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ
УКРАЇНИ ТА США (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНІВ І. КАРПИ ТА
Л. ВАЙСБЕРГЕР)**

10.01.05 – порівняльне літературознавство

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Бердянськ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі теорії і методики української та світової літератури Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник:

доктор філологічних наук, доцент
Лабашук Оксана Василівна,
Тернопільський національний
педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
доцент кафедри теорії і методики
української та світової літератури

Офіційні опоненти:

доктор філологічних, професор
Колінько Олена Петрівна,
Бердянський державний
педагогічний університет,
завідувач кафедри
загального мовознавства
та слов'янської філології

кандидат філологічних наук, доцент
Буділова Олександра Володимирівна,
Дніпропетровський національний
університет імені Олеся Гончара,
доцент кафедри англійської філології

Захист відбудеться 26 січня 2017 р. об 11 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 18.092.02 у Бердянському державному педагогічному університеті за адресою: 71112, м. Бердянськ, вул. Шмідта, 4, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Бердянського державного педагогічного університету (71112, м. Бердянськ, вул. Шмідта, 4).

Автореферат розісланий « » грудня 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г. О. Александрова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Феномен масової літератури визначає сучасний літературний процес в Україні і світі, експлуатуючи популярну жанрову парадигму, яка є передумовою успішності, читабельності та повноцінного функціонування. На жаль, українське літературознавство не дуже толерує масову літературу, співвідносячи її з поняттями «популярна», «розважальна», «тривіальна», «формульна», «низова», «ринкова», «трешова», «споживацька», «комерційна», «паралітература». Водночас вона синтезує кілька дискурсів, які залежать від сучасної соціокультурної ситуації. Таким чином, масовій літературі характерні жанрове розмаїття, стильовий еклектизм і відмова від будь-яких художніх стереотипів. Тому сьогодні в науково-критичних літературознавчих студіях (В. Агеєва, О. Бойченко, Я. Голобородько, Г. Грабович, Т. Гундорова, Н. Зборовська, Т. Тебешевська-Качак, С. Філоненко та ін.) актуалізується питання «легітимізації» масової літератури, зокрема виведення її з маргінесів прози, «жіночий голос» якої на початку ХХІ ст. інтелектуалізується і психологізується.

Актуальність порівняльно-типологічного дослідження прозової творчості І. Карпи і Л. Вайсбергер визначається необхідністю аналізу й зіставлення найбільш виразних закономірностей розвитку української та американської літератур початку ХХІ ст. Формально-художні особливості романістики письменниць становлять широкий простір для багатоаспектного вивчення, чому сприяє і певна подібність: домінантні мотиви життя у великому місті, професійна творча діяльність героїнь, моделювання ускладненого, часто незбагненого психічного жіночого світу, відчуття абсурдності постмодерністської доби, тонка іронія, інтертекстуальність, гра, своєрідне користування соціальними знаками і символами сучасності, коли автори намагаються вибудувати ідентифікацію своїх героїв за допомогою бінарних опозицій, насамперед – антитези «свій / чужий», «я / інший». За такого підходу романний доробок І. Карпи і Л. Вайсбергер розгортає потенції типологічних збігів, відмінностей, інтерпретаційних можливостей. Проте досі тема способів художнього втілення опозиції «свій / чужий» у масовій літературі України і США на матеріалі романів І. Карпи і Л. Вайсбергер не ставала предметом цілісного аналізу. Спорадичні спроби українських (В. Агеєва, Я. Голобородько, Т. Гундорова, В. Єшкілев, Н. Корпач, Г. Улюра, С. Філоненко, Р. Харчук, О. Якуба та ін.) і американських (К. Бітц, Дж. Велс, А. Діарест, Ж. Маслін та ін.) літературознавців не вичерпують вивчення засад індивідуального стилю авторок. Ускладнює дослідження і той факт, що в українському літературознавстві домінують суперечливі погляди на постмодернізм як творчий метод, зокрема в контексті порівняльного аналізу із американським зразком. Отже, відсутність праць, у яких концептуально осмислюється постмодерністський роман І. Карпи та «модний» роман чикліту Л. Вайсбергер з точки зору реалізації опозиції «свій / чужий» крізь призму наративу масового письма, зумовила **актуальність дослідження**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах наукової теми кафедри теорії літератури і порівняльного

літературознавства Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Наративні та антропологічні виміри літератури та фольклору» (0111U001326).). Назва і план-проспект дисертації затверджені на засіданні вченої ради Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 14 від 30 травня 2016 р.).

Мета роботи – у порівняльному аспекті вивчити художнє втілення світоглядних, жанрових, структурних, мовностильових реалізацій опозиції «свій / чужий» у текстових зразках української та американської масової літератури (на прикладі романів І. Карпи «Bitches Get Everything» та Л. Вайсбергер «Диявол носить „Prada”»).

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- систематизувати й осмислити поняття масової літератури в сучасному літературознавстві;
- простежити рецепцію творів масової літератури в критичному дискурсі;
- обґрунтувати методологічні підходи порівняльного аналізу щодо масової літератури;
- визначити структуру художнього часопростору в романістиці письменниць;
- виявити соціокультурні та індивідуально-психологічні витоки романів І. Карпи і Л. Вайсбергер як текстів молодіжної субкультури;
- з'ясувати компаративні аспекти авторської суб'єктивності та моделі жіночої ідентичності в романах української й американської письменниць;
- охарактеризувати ігровий потенціал романного мислення І. Карпи і Л. Вайсбергер;
- проаналізувати інтертекстуальні домінанти в постмодерністському романі І. Карпи, що визначають жанрово-стильову своєрідність і новаторство її письма;
- дослідити особливості опозиції «я / інший» у великій прозі Л. Вайсбергер;
- окреслити способи освоєння простору на прикладі романних текстів письменниць.

Об'єктом дослідження є засади функціонування романів І. Карпи та Л. Вайсбергер у їх типологічних зв'язках, які увиразнюють генезу масового письма в Україні і США.

Предмет дослідження – характер реалізації опозиції «свій / чужий» у романних текстах І. Карпи і Л. Вайсбергер у контексті їх жанрово-стильових і художньо-естетичних домінант.

Теоретико-методологічну основу роботи становлять наукові праці українських і зарубіжних літературознавців-компаративістів О. Веселовського, Р. Гром'яка, Д. Дюришина, В. Жирмунського, М. Ільницького, Е. Касперського, І. Лімборського, Д. Наливайка; дослідників масової літератури та культури К. Акопяна, Дж. Г. Кавелті, Д. Макдональда, Б. Менцеля, П. Свірського, Дж. Сторі, С. Філоненко; теоретиків постмодернізму Ж. Бодріяра, Д. Затонського, І. Ільїна, Ж. Ф. Ліотара, І. Старовойт, І. Фізера. У контексті предмета дослідження особливо вагомими є праці з літературознавчої антропології В. Ізера, Р. Нича, семіотики –

Р. Барта, У. Еко, Ю. Лотмана, Ч. Морріса, П. Рікера, інтертекстуальності – І. Арнольд, М. Бахтіна, Ю. Крістєвої, Н. Фатєєвої. Чималу увагу звернено на літературно-критичні дослідження сучасного літературного процесу українськими вченими (С. Андрусів, В. Зарва, Т. Гундорова, Т. Денисова, Н. Зборовська, М. Зубрицька, Т. Качак, М. Моклиця, С. Павличко, М. Павлишин, Р. Семків, Л. Таран, Л. Тарнашинська, Р. Харчук та ін.).

Основні методи дослідження: порівняльно-історичний – для компаративного аналізу української й американської масової літератури, насамперед постмодерністського періоду; порівняльно-типологічний – для зіставлення романістики І. Карпи з «модними» романами Л. Вайсбергер з метою з'ясування спільних і відмінних тенденцій у конструюванні опозиції «свій / чужий»; структурно-семіотичний – для визначення знаків культури у літературних текстах авторів; рецептивний – для з'ясування специфіки функціонування поняття «масова література» в українському та американському літературознавстві, систематизації історіографічного аспекту романістики мисткинь.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що вперше в українському літературознавстві на формально-змістовому рівні здійснено типологічне зіставлення романів І. Карпи і Л. Вайсбергер: на основі системного порівняльного аналізу великої прози письменниць визначено типологічні особливості способів реалізації опозиції «свій / чужий», осмислено компаративні аспекти авторської суб'єктивності й ідентичності, проаналізовано знаки і символи культури міста.

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що в ній узагальнено й систематизовано теоретико-методологічні засади розвитку масової літератури початку ХХІ ст., обґрунтовано типологічні збіги і відмінності в художніх системах І. Карпи і Л. Вайсбергер загалом й у виражально-зображальних засобах їх романістики зокрема.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що авторський перекладний доробок може стати основою для повноцінного перекладу роману Л. Вайсбергер «Диявол носить „Prada”» українською мовою; теоретичні узагальнення й ілюстративний матеріал можуть бути використані в лекційних курсах із сучасної української і зарубіжної літератури, у спецкурсах та спецсемінарах з проблем жанрології масліту, під час вивчення українського літературного процесу кінця ХХ – початку ХХІ ст. у вищій і загальноосвітній школі; при подальшому історико-літературному і теоретичному осмисленні творчості представників покоління двотисячних, при укладанні відповідних розділів підручників і посібників із сучасної української та американської літератури, при написанні курсових, дипломних і магістерських робіт.

Особистий внесок здобувача полягає у систематизації широкого фактичного матеріалу, його осмисленні з позицій новітніх методологічних теорій, в перекладі українською мовою значного масиву художнього тексту Л. Вайсбергер. Дисертаційна робота є індивідуальним дослідженням, її результати отримані особисто дисертантом.

Апробація матеріалів дисертаційного дослідження. Результати дослідження обговорено на засіданні кафедри теорії і методики української та світової літератури Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 14 від 30 травня 2016 р.). Окремі положення роботи репрезентовано у формі доповідей на міжнародних і всеукраїнських наукових конференціях: Міжнародній науковій конференції «Інтертекстуальність в системі художньо-філософського мислення: теоретичний та історико-літературний виміри» (Луцьк, 2009); Міжнародній науковій конференції «Місто-як-текст: літературні проєкції» (Бердянськ, 2009); Міжнародній науковій конференції «Польська література і європейський контекст» (Луцьк, 2010); Міжнародній науковій конференції «Крихти буття: література і практики повсякдення» (Бердянськ, 2011); Міжнародній науковій конференції «Прагматика наратива: когнітивно-поетологічні аспекти (до 125-річчя Людвіга Вітгенштейна, 26 квітня 1889 – 29 квітня 1951)» (Тернопіль, 2014); XIV-XV Міжнародній інтеграційній конференції «У світі знаків: проблеми вербального і невербального спілкування» (Тернопіль-Кременець-Кельце, 2015), а також на щорічних звітних наукових конференціях професорсько-викладацького складу Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (Тернопіль, 2008–2016).

Публікації. Основні аспекти досліджуваної проблеми висвітлено в семи наукових статтях, п'ять із яких опубліковано у фахових виданнях України, одна публікація – у закордонному часописі (усі статті одноосібні).

Структура наукової роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (298 позицій). Обсяг дисертації становить 211 сторінок друкованого тексту, основний зміст викладено на 182 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У «**Вступі**» аргументовано вибір та актуальність теми, розкрито наукову новизну, визначено методологічні засади, сформульовано мету й основні завдання, вказано форми апробації результатів дослідження та можливості їх практичного застосування, включено відомості про структуру й обсяг дослідження.

У першому розділі «**Сучасна масова література: історико-теоретичний аспект**» проаналізовано онтологічні та рецептивні виміри масової літератури, зокрема жіночого письма, визначено основні підходи до вивчення і дослідження масової літератури – антропологічний, міфологічний та імагологічний.

У підрозділі 1.1. «*Онтологічні виміри масової літератури*» в порівняльному аспекті розглянуто теоретичні праці українських та іноземних науковців, присвячені масовій літературі. Активний розвиток української масової літератури наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. дозволяє говорити про неї як про окремий художній феномен, який вимагає всебічного осмислення й ґрунтовного пояснення. У дискусії взяли участь авторитетні літературознавці і критики Л. Гудков, Т. Гундорова, Б. Дубін, Н. Литвиненко, Ю. Лотман, І. Саморуков, Ю. Тинянов, С. Філоненко,

М. Черняк та ін. Однак досі масова література, як правило, досліджується в координатах «масова – ексклюзивна», «імітована – автентична», «низька – висока». Звідси – домінує її «обвинувачувальна» інтерпретація, коли вчені трактують тексти маскультури як маргінальні і сублітературні (В. Халізев). На нашу думку, доцільним і правомірним є «виправдовувальний» підхід, обґрунтований С. Філоненко. Таким чином, цей вид творчості, компілюючи ознаки високого і низького стилю, демонструє автономну сферу оригінальної письменницької майстерності з власними авторськими правами, жанрово-стильовими площинами, естетичною субстанцією, що дозволяє окремо виділити його в ієрархії світового та національного письменства.

Вважаємо, що саме «синтетичний» підхід пов'язує методологію аналізу проблем генези та механізмів розгортання масової літератури. Лише в такому аспекті увага концентрується на специфічних характеристиках, абстрагуючись від усього «негативного» в масліті: по-перше, від традиційної односторонності в трактуванні, по-друге, від раціоналізації буття і схематизації людського досвіду.

У підрозділі 1.2. *«Романи І. Карпи і Л. Вайсбергер як приклад жіночого письма»* аргументовано, що подолати стереотипи і розвінчати оманливість масової літератури дозволяє прозаїзм письменниць, які репрезентують сучасну людину у справжності її есенції та екзистенції в абсурдному світі. Жанрові моделі рожевого роману, чикліту, мелодрами, інтегруючись в оригінальну жіночу прозу, інтелектуалізуються та психологізуються залежно від світогляду кожної авторки, наповнюючись феміністичними і фемінними ідеологемами: життя жінки у великому місті, професійна діяльність героїнь, універсальні екзистенційні проблеми, специфічно гендерні питання буття. Ці ознаки дозволяють вирізнити прозу І. Карпи і Л. Вайсбергер як масову в літературному процесі початку ХХІ ст.

Образ нової жінки нашого часу – активної та емансипованої, контрастний із патріархальним типом «сентиментальної» героїні, – не став художнім відкриттям авторки, бо він традиційний для жанрової форми чикліт (англ. chick lit – «література для курок»). Але зрозуміло, що цей образ генетично походить від духовно зрілих, емансипованих жінок, героїнь літератури межі ХІХ–ХХ ст. Із цього окреслюється *нова концепція особистості жінки*, яка представлена у жіночій прозі і Л. Вайсбергер, й І. Карпи. Це концепція жінки з роздвоєним єством: бажання бути вільною, незалежною, справді емансипованою часто суперечить глибинному потягу до сім'ї і материнства. У творах Л. Вайсбергер героїня опиняється між ролями «сильної» і «слабкої» жінки, і в цьому протистоянні, точніше у прагненні до їх гармонійного поєднання, перемагає традиція; на противагу героїні І. Карпи зазнає життєвого краху із нищенням жіночності як такої.

Підрозділ 1.3. *«Дослідження сучасної масової літератури з погляду літературної антропології»* присвячено аналізу теоретичних підходів до масової літератури крізь призму гуманістичних цінностей сучасності. Обґрунтовано, що для вивчення текстів масліту продуктивним є урахування типу культури, який вони репрезентують, насамперед через співвіднесення з літературними напрямками – авангардизмом і постмодернізмом.

Експериментальна романістика І. Карпи і «модне» прозописьмо Л. Вайсбергер послуговуються «текстами культури», залучаючи їх у простір масової літератури. Ця ознака й авторський прийом дозволяє зрозуміти, яку роль відіграють «крихти буття» у «тексті молодіжної субкультури» І. Карпи та яке значення для самоідентифікації героїні Л. Вайсбергер має середовище високої моди. На підставі залучення теорії літературної антропології характеризуємо досліджувані романи з позицій призначеності для «свого» читача й співвіднесеності з категоріями «чужий» та «інший».

У підрозділі 1.4. *«Універсальність міфу та міфологічність категорії “свій / чужий”»* висловлено припущення, що для її адекватного розуміння потрібно звернутися до інтерпретаційних механізмів, які дають науки, що досліджують архаїчну й універсальну категорію міфу.

Особливу цінність такий ракурс має тому, що міф сьогодні розглядається як неодмінна складова масової культури та масової літератури. З одного боку, в текстах масової літератури часто поєднуються сюжети з фольклору і популярної культури, що засвідчує тісний зв'язок між міфами і сучасністю. З іншого боку, сучасні міфи, міфи модерної епохи, чи не найповніше виявляються саме у культурі масовій, культурі популярній. Цінністю міфу є і те, що він дає можливість комплексно виявляти використання самодостатніх чи навіть несумісних і непорівнюваних явищ, образів, поглядів, способів мислення.

Аналіз текстів масової літератури, зокрема з урахуванням опозиції «свій / чужий» у художньому тексті, може бути увиразнений з огляду на його міфологічну складову. Виявлення елементів міфологічної свідомості дає додаткові підстави для співставлення текстів І. Карпи та Л. Вайсбергер та пошуку суголосних моментів у їх творчості.

У підрозділі 1.5. *«Імагологічний підхід у дослідженні опозиції “свій / чужий”»* обґрунтовано потребу застосувати при аналізі художніх текстів принципів вивчення образів і стереотипів, які виявляються у носія певної культури щодо представників інших національних культур. Опозиція «я / інший», що є ключовою для імагологічних досліджень, корелює з опозицією «свій / чужий» – базовим поняттям нашого дослідження.

Розглядаючи проблему «свій / чужий» у творах масової літератури, виявляючи її міфологічну основу, визначаємо імагологічний підхід як один із найбільш продуктивних у сучасному літературознавстві, який сприяє виявленню текстуальних способів втілення «чужого» у літературному творі та їх інтерпретації у контексті національної та культурної ідентичності.

Образи «свого» і «чужого» для сучасника зазнають переакцентування, нового використання з огляду на актуальні реалії. Ці процеси відображає літературний текст, у якому етноцентрична цінність контактів особи з різними культурами зазнає впливу «іншого» як дивного, аномального, особливого.

У другому розділі **«Особливості авторських моделей світу у романах І. Карпи і Л. Вайсбергер»** проаналізовано соціальну та психологічну

трансформацію жінки, моделі її ідентичності, досліджено пошуки «свого» героями української письменниці та антиномію «я / інший» у текстах американської авторки.

У підрозділі 2.1. *«Від хаосу до космосу: соціальна та психологічна трансформація жінки у текстах І. Карпи та Л. Вайсбергер»* відзначено, що письменниці намагаються обґрунтувати, як під впливом буденності формується та еволюціонує новий образ жінки.

Авторки порушують низку важливих філософських тем: буття і призначення людини в соціумі, її соціетальні стани, динаміка психіки. У цьому контексті І. Карпа та Л. Вайсбергер виступають інтерпретаторами інтимного та соціального життя жінки у її змінних станах (паніка, негативні звички, асоціальна поведінка, особистісна криза, руйнування самосвідомості та ін.). Таким чином досліджуються «стани духу» сучасної жінки, яка часто переживає катастрофічні трансформації. Тривалий стан хаосу в житті і психіці героїнь веде до негативних наслідків, часто до саморуйнації.

Принципи конструювання і руйнування чергуються у житті Тріші Торнберг, надаючи йому авантюрних або психоделічних рис. Однак врешті скандальна й епатажна героїня свідомо приймає традиційні норми і цінності, що свідчить про визначальний принцип ієрархічного структурування. Її «я» самоорганізується і досягає високого стану соціальної, моральної і психологічної адаптації: макро- і мікрокосмос гармонізуються.

Насильну адаптацію особистості у невластивому для неї середовищі пропонує осмислити Л. Вайсбергер. Її амбіційна героїня готова виконувати ексцентричні завдання, щоби згодом розпочати власну кар'єру. Авторка акцентує увагу на усвідомленні героїнею внутрішньої кризи, зумовленої неготовністю відмовитися від особистісних установок і традиційних аксіологічних норм. У результаті спостерігаємо, як визріває індивідуалізація Андреа Сакс, відбувається її гармонійна самореалізація.

У підрозділі 2.2. *«Моделі жіночої ідентичності в романах І. Карпи і Л. Вайсбергер»* простежено, що романи письменниць демонструють «сучасну стратегію репрезентації жіночого», «нові матриці жіночої поведінки в суспільстві». Але авторки акцентують їх різні аспекти.

Застосувавши матрицю соціетальних станів, запропоновану О. Донченко, з'ясовуємо відмінності між життєвими установками Тріші Торнберг й Андреа Сакс. Героїня І. Карпи порушує усталені норми, поводячи себе абсурдно, безглуздо. В американської авторки героїня прагне впорядкувати своє життя відповідно до омріяного професійного сценарію. Але будь-яке посилення їх незадоволеності зумовлює деструктивні наслідки – затяжну психічну кризу, яка виявляється в девіантній поведінці (Тріша) чи втраті самотності (Енді).

Самоідентифікація героїнь відбулася в результаті внутрішнього конфлікту – емоційно-когнітивного дисонансу: невідповідність чи суперечливість бажаного і дійсного, елементів свідомості (переконань, думок, моральних цінностей, соціальних установок та ін.), задоволення потреб призводить до емоційного «вибуху». Щоби відновити гармонійний мікрокосмос, необхідно докласти значних

соціо- і психоенергетичних зусиль: Тріша переосмислює сенс власного існування в результаті прямої загрози її життю, Андреа бунтує проти гламурного «рабства».

У підрозділі 2.3. *«Пошуки «своїх» і пошуки власного Я у романі І. Карпи»* константується, що романи *«50 хвилин трави»*, *«Фройд би плакав»*, *«Перламутрове порно (Супермаркет самотності)»*, *«Bitches Get Everything»* та ін. доводять, що І. Карпа є цілком зрілою авторкою. Свідченням цього є композиційно і стилістично продумані тексти, їх мотивна організація, ускладнені психологічні характери, деструктивні субкультурні явища. Хоча письменниця остаточно не відкидає досвід чикліту (персонажі – прототипи публічних людей, іронія над стереотипами патріархального соціуму, у фіналі, як правило, специфічна пропаганда традиційних сімейних цінностей, посилення любовної лінії), проте трансформує популярний жанр через актуалізацію психологічних феноменів молодіжних субкультур. Романний текст І. Карпи прочитується як спосіб художнього відмежування «своїх» і «чужих», як пошук «свого» персонажа і, насамперед, читача, який зрозуміє й належно оцінить її творчі пошуки та інтелектуальну гру.

У підрозділі 2.4. *«Антиномія я / інший у романі «Диявол носить “Prada”» Л. Вайсбергер»* вказано, що жіноча суб'єктивність та індивідуалізація письма, декларована письменницею, наголошує на можливості жінки в сучасному літературному просторі наполягати на праві говорити й мати власну думку, творити художній світ жінки з позицій жінки. Використання жанрових форм щоденника, спогадів, сповіді, снів як характерних прийомів розкриття внутрішнього світу героїнь і форми їх самовиявлення, а також виклад частин тексту у формі коментарів, авторських відступів зумовлені внутрішньою потребою письменниці висловитися безпосередньо й відверто, що є ознакою вправного жіночого письма. На перший погляд, образ Попелюшки не суперечить традиційним гендерним стереотипам, але «інакшість» героїні виявляється в тому, що вона стає сильною, самодостатньою, сподіваючись лише на себе: Андреа Сакс – активний суб'єкт, який організовує обставини, а не підкоряється їм.

У третьому розділі **«Способи подолання опозиції «свій / чужий» у художньому тексті романів української та американської письменниць»** наголошено, що сучасні твори масової літератури, зокрема романи І. Карпи *«Bitches get everything»* та Л. Вайсбергер *«Диявол носить “Prada”»*, можуть бути описані як подолання опозиції, медіальна поведінка, асиміляція чужого тексту чи освоєння чужого простору.

У підрозділі 3.1. *«Медіальний характер гри І. Карпи і Л. Вайсбергер»* зацентровано на тому, що в сучасному літературознавстві поняття «ігровий стиль» застосовується в межах індивідуального стилю письменника. Тому жанрово-стильова своєрідність творів І. Карпи та Л. Вайсбергер зумовлюється функціональними можливостями гри та ігровим навантаженням у романній структурі. Так, гра у текстах *«Bitches Get Everything»* І. Карпи та *«Диявол носить “Prada”»* Л. Вайсбергер прочитується як спосіб мислення і світовідчуття авторок, їх ставлення до навколишньої дійсності. Звідси – гра, реалізована різною мірою у всіх

площинах художньої структури, зумовлює жанрово-стильову специфіку романів, характер художньої умовності й моделювання образів-персонажів.

В сюжетній організації ігрова схема реалізується на рівні особистих ігор персонажів, гри-війни, еротичної гри, гри-змагання, музичної гри, подаючи події в несподіваному ракурсі, часто розважальному чи абсурдному. Композиційні прийоми (колаж, монтажні ефекти, гіперреалізм та ін.) і мовна поліфонія увиразнюють культурологічний аспект, нікчемність і величність людського життя, збагачують поетику романного жанру й естетичне задоволення від тексту. На противагу, у романі «Диявол носить „Prada”» Л. Вайсбергер гра виступає мотивом на тематичному рівні, ускладнює модель образу персонажа і вмотивовує конфліктне ядро. Використовуючи цей художній прийом, авторки змогли розкрити особливості індивідуального мислення: І. Карпа – деконструкцію базових культурних антиномій та профанацію моральних цінностей (через сміх та іронію); Л. Вайсбергер – релятивність життєвих пріоритетів, поліфонію і внутрішній діалогізм соціальних і моральних явищ сучасного соціуму, винятковість і неповторність людської екзистенції (через подолання стереотипів масової культури).

Підрозділ 3.2. «*Свій текст vs чужий текст у романі «Bitches Get Everything» І. Карпи*» присвячено проблемі інтертекстуальності художнього твору. Визначено пріоритетність для нашого дослідження художнього освоєння, навіть своєрідного поглинання, чужого тексту текстом авторським.

У творчості І. Карпи інтертекстуальність є невід’ємною рисою постмодерністського роману, а маніпуляції письменниці «з лексичними, граматичними, фонетичними ресурсами мови» (С. Жигун) (української, російської, англійської, суржика) органічно виписують картину світу. Так, роман «Bitches Get Everything» І. Карпи – своєрідний інтертекст, у якому іронічно переглядаються популярні жанри масової літератури, обігрується через стилізацію романтичний код, виокремлюються прецедентні імена, висловлювання, ситуації, тематична варіативність яких відсилає до історичних чи загальновідомих подій, літературних персонажів, міфологічних сюжетів, майстерно вводяться різні види ремінісценцій (згадка, пряма цитата, квазіцитата, алюзія та ін.). Відзначимо, що реалізовані І. Карпою засоби інтертекстуальності (колаж, монтаж, бриколаж), по-авторськи інтерпретуючи запозичене слово, образ, сюжетний хід, як правило, руйнують естетичний код твору, хоча й ускладнюють його структуру.

У підрозділі 3.3. «*Жанрові стереотипи чикліту та їх подолання у романі Л. Вайсбергер*» простежено успішність цієї жанрової форми для роману «Диявол носить „Prada”».

Роман «Диявол носить „Prada”» – яскравий зразок чикліту як одного з головних жанрів американської белетристики. Л. Вайсбергер загалом продовжує традиції С. Таунсенд, Ф. Уелдон, Х. Філдінг та ін., чия творчість піднесла жанр на новий естетичний рівень. Однак письменниця здійснила спробу його модернізації. «Диявол носить „Prada”» написано за канонами мемуаристики, що дозволяє авторці переконливо змоделювати романний локус. Гомодієгетична нарація поступово розгортає перед читачем почуття, емоції і переживання головної героїні, що

свідчить про суб'єктивність спогадів Л. Вайсбергер. Письменниця делегує їй власну професійну належність, характер, ідеологію, можливо, і зовнішній вигляд. Авторська рефлексія є засобом реалізації художнього задуму, реалізації Я-концепції, яка синтезує самопізнання з пошуками життєвого шляху: осмисленням внутрішнього досвіду, глибоким самоаналізом.

Твір Л. Вайсбергер виходить за межі традиційного чикліту, психологізуючи розповідь, змушуючи реципієнта задуматися над проблемами самотності, зовнішньої і внутрішньої несвободи, експансії поверхових «світських» цінностей, деструктивних поведінкових моделей та ін. Модифікуються і типовий для чикліту образ головної героїні, і традиційний хепі-енд. Письменниця майстерно реалізовує наратив збереження власної індивідуальності через відмежування від світу «інших».

У підрозділі 3.4. *«Способи освоєння чужого простору власним Я у текстах І. Карпі та Л. Вайсбергер»* наголошено, що, відтворюючи психологічно напружену екзистенцію персонажів, гострі конфлікти і зіткнення, авторки виявляють жанрові потенції романного тексту. Так, у *«Bitches Get Everything»* та *«Диявол носить "Prada"»* важливим жанротвірним чинником є час і простір сучасного динамічного міста: Київ і Нью-Йорк – авторські знаки-коди, які долають читацькі стереотипи і вимагають від реципієнта-інтелектуала чи інтерпретатора образно-асоціативних зусиль. Персонажі романів сприймають простір не однаково, вони бачать міста по-різному. Так, ніч у Києві символізує справжнє, естетичне, що оприявнює приховану сутність, відтворює ейфорію, а день в Нью-Йорку – це звичайний ритм життя, робоче середовище, буденні завдання і проблеми.

Часо-просторові координати прозових текстів української та американської письменниць віддзеркалюють культурний і національний контекст, оригінальність романного мислення.

У **«Висновках»** узагальнено результати дослідження.

Масова література – художній феномен, який вимагає всебічного осмислення й ґрунтовного пояснення. Наскрізним мотивом переважної більшості літературознавчих студій про масову літературу в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. є «конфлікт інтерпретацій» (П. Рікер) як кардинальна проблема розвитку сучасної літератури. Складність дослідження масової літератури детермінована неоднозначністю самого феномена: очевидна його двофокусність. В основі її сучасного розуміння – умовно виділені такі літературознавчі парадигми: 1) масова література як «низька» і комерційна; 2) масова література як якісна і популярна. Такий «синтетичний» підхід, який пов'язує методологію аналізу проблем генези та механізмів розгортання процесу масової літератури в аспекті дилеми «якісна – неякісна», «потрібна – непотрібна», концентрує увагу на її специфічних характеристиках, абстрагуючись від «негативного» в ній (традиційної однобічності в трактуванні, вад раціоналізації буття і схематизації людського досвіду) та увиразнюючи позитивні моменти (читабельність, динамічна нарація, неускладнений сюжет, елементи постмодерністської поетики, зокрема інтертекстуальність, ігрові прийоми, іронічність та ін.).

Подолати стереотипи і розвінчати меншовартість масової літератури дозволяє прозопис І. Карпи і Л. Вайсбергер, репрезентуючи сучасну людину у межах її екзистенції в абсурдному світі. Жанрові моделі «рожевого» роману, чикліту, мелодрами інтелектуалізуються, психологізуються залежно від світогляду кожної авторки, наповнюючись феміністичними і фемінними ідеологемами: життя у мегаполісі, творчі професії героїнь, універсальні екзистенційні проблеми, специфічно гендерні питання буття. Тому в сучасному літературознавстві жіночу прозу І. Карпи і Л. Вайсбергер дослідники (І. Боднар-Терещенко, Н. Герасименко, Г. Улюра, С. Філоненко і відповідно Дж. Велс, А. Діарест, Ж. Маслін) трактують як масову зі своїми еталонами і стандартами («лав сторі», інакшість жінки в сучасній соціокультурній ситуації, руйнування стереотипів «чоловічого світу» та ін.). Так, в експериментальних текстах І. Карпи модифіковано елементи автобіографічного, любовного, психологічного, соціального роману. Досліджуючи психо-інтимний світ жінки, українська письменниця поглиблює інтелектуальний пласт, доводячи, що постмодерністський роман можна вписати в парадигму «літератури повсякденного читання», «літератури, яка потребує свого численного читача» (О. Брайко) і яка водночас репрезентує іронічну свідомість, роздвоєність між романтичними пориваннями та надміром сексуальності, внутрішню дисгармонійність. Поліжанровий текст роману «Bitches Get Everything» І. Карпа наповнює інтригами, загадками, складними асоціаціями, ретроспекціями, алюзіями, вставними сюжетами, ліричними роздумами персонажів, зумовлюючи переплетення зовнішнього сюжету з внутрішнім. Натомість, жінка у творах Л. Вайсбергер («Диявол носить “Prada”») – ерудована, інтелігентна, «універсальна гуманітарна особистість», яка прагне продукувати культурні цінності. Висока внутрішня культура героїні відтворюється за допомогою невластивого прямого мовлення – іронічного, образного, аргументованого, – як узагальнення певної життєвої ситуації чи ряду подій, демонструючи її вітальну силу, високі духовні цінності, які протистоять хаосу й руйнації.

Дослідження текстів масової літератури у порівняльному аспекті вимагає нових підходів та теоретичних рефлексій. У ході роботи з'ясовано, що одним із найпродуктивніших може виявитись антропологічний підхід у літературознавстві, за якого художній текст інтерпретується як текст культури. Сучасні дослідники (М. Домбровська) відзначають міфологічний характер масової літератури. Отже, звернення до міфу та міфологічного типу мислення є важливим компонентом нашої роботи. Бінарна опозиція «свій / чужий» може бути розглянута крізь призму міфологічної теорії. Продуктивним підходом для розуміння позиціонування героя у межах субкультур міста (категорія «я / інший») може виявитись імагологічний підхід.

Романи І. Карпи і Л. Вайсбергер демонструють «сучасну стратегію репрезентації жіночого», «нові матриці жіночої поведінки в суспільстві». Але авторки акцентують їх різні аспекти. Так, І. Карпа вписує свою прозу в «культурний код» постмодернізму, демонструючи «карнавалізацію гендеру» (Г. Улюра), коли важливі суспільні питання знижено до побутового рівня й «карнавалізовано».

Вибудований українською письменницею часо-просторовий континуум органічно вписується у парадигму постмодерністських пошуків: асиметричність, миттєві спогади, асоціації, сновидіння і візії увиразнюють архетип «космос – хаос», наголошуючи на тривалості й одномоментності психологічно пережитих миттєвостей, ускладненій структурі особистісного «я» («ментал» (архетипні утворення) і «вітал» (усвідомлена й осмислена екзистенція, історико-культурний досвід соціуму)).

Письменниці аналізують адаптаційні ситуації і поведінкові реакції сучасної жінки в українському та американському соціумах. Серед типових зразків поведінки І. Карпа виокремлює девіацію та маргіналізацію, а Л. Вайсбергер – ідентифікацію та індивідуалізацію. Тріша Торнберг і Андреа Сакс, живучи в абсурдному світі чи потрапляючи в нього, по-своєму конструюють життєву реальність, власний простір смислу, через втрату якого починається внутрішня криза й екзистенційний хаос (розгубленість, деструкція національних чи традиційних кодів життя, вимушена імітація, комплекс власної неповноцінності, самоприниження та ін.). Кожна з них докладає чималі адаптаційні зусилля для віднайдення найбільш відповідних образів «я» форм поведінки та діяльності задля гармонізації свого буттєвого космосу.

Романістика І. Карпи і Л. Вайсбергер – якісна розважальна проза, орієнтована переважно на жіночу аудиторію (фемінне бачення місця і ролі жінки в сучасному соціумі, внутрішнє авторське переживання її щоденних проблем, екстрапольоване на психологічному рівні образотворення). Жанр роману у творчості письменниць зазнає певних трансформацій, уподібнюючись до щоденникової сповіді, авантюрного бестселера, вдосконаленого чикліту. Романне мислення письменниць насичене авторським суб'єктивним сприйняттям багатопроблемної дійсності, заглибленням у внутрішній світ творчої індивідуальності (Тріші Торнберг – кінорежисерки, Андреа Сакс – головного помічника редактора глянцевого журналу). Звідси – цікава типологія жіночих образів у романах української та американської письменниць, яка засвідчує наявність різних моделей: від традиційного образу жінки, яка самореалізується у вдалому заміжжі, образу матері-берегині і аж до типу жінки-аристократки духом, жінки-власниці з її претензіями на власний простір. Складний жіночий світ моделюється з використанням принципів сповідальності, психологічної самохарактеристики персонажів, внутрішніх монологів, діалогічного мовлення тощо. Саме вони засвідчують відмінність художнього мислення І. Карпи і Л. Вайсбергер.

Роман «Bitches Get Everything» доводить, що І. Карпа є цілком зрілою авторкою: композиційно і стилістично продумані тексти, їх мотивна організація, ускладнені психологічні характери, деструктивні субкультурні явища. Хоча досвід чикліту остаточно не відкидається (персонажі – прототиби публічних людей, іронія над стереотипами патріархального соціуму, у фіналі, як правило, специфічна пропаганда традиційних сімейних цінностей, посилення любовної лінії), проте популярний жанр трансформується через актуалізацію психологічних феноменів молодіжних субкультур. Романний текст І. Карпи прочитується як спосіб

художнього розмежування «своїх» і «чужих», як пошук «свого» персонажа і, насамперед, читача, який зрозуміє й належно оцінить її творчі пошуки та інтелектуальну гру.

Нового концептуального осмислення у романах І. Карпи та Л. Вайсбергер набуває проблема «іншого». Концепт «я – інший» у романі «Диявол носить “Prada”» модифікується: «інший» мислиться як новий тип особистості жінки сучасного мегаполісу, де відчуження і дегуманізація зумовлюють втрату комунікаційних зв'язків. Андреа Сакс як «інша» в гламурному світі глянцевого журналу мод поступово витісняється із родинного життя, стосунків з коханою людиною, дружніх взаємин, стаючи маргіналом. Тільки звільнившись від «театралізованого» способу життя, який диктує велика мода, вона віднаходить внутрішню гармонію і особистісну цілісність.

Жанрово-стильова своєрідність художніх творів І. Карпи та Л. Вайсбергер зумовлюється функціональними можливостями гри та ігровим навантаженням. Так, гра у текстах «Bitches Get Everything» І. Карпи та «Диявол носить “Prada”» Л. Вайсбергер прочитується як спосіб мислення і світовідчуття авторок, їх ставлення до навколишньої дійсності. Звідси – гра, реалізована різною мірою у всіх площинах художньої структури, зумовлює жанрово-стильову специфіку романів, характер художньої умовності й моделювання образів персонажів. У романі «Bitches Get Everything» І. Карпи гра органічно вписується у постмодерністські маніпуляції письменниці з лексичними, граматичними, фонетичними ресурсами мови (української, російської, англійської, суржика) з метою створення іронічної картини світу. В його сюжетній організації ігрова схема реалізується на рівні особистих ігор персонажів, гри-війни, еротичної гри, гри-змагання, музичної гри, подаючи події в несподіваному ракурсі, часто розважальному чи абсурдному. Композиційні прийоми (колаж, монтажні ефекти, гіперреалізм та ін.) і мовна поліфонія увиразнюють культурологічний аспект, нікчемність і величність людського життя, збагачують поетику романного жанру й естетичне задоволення від тексту. На противагу, у тексті роману «Диявол носить “Prada”» Л. Вайсбергер гра виступає мотивом на тематичному рівні, ускладнює модель образу персонажа і вмотивовує конфліктне ядро. Використовуючи цей художній прийом, авторки змогли розкрити особливості індивідуального мислення: І. Карпа – деконструкцію базових культурних антиномій та профанацію моральних цінностей (через сміх та іронію); Л. Вайсбергер – релятивність життєвих пріоритетів, поліфонію і внутрішній діалогізм соціальних і моральних явищ сучасного соціуму, винятковість і неповторність людської екзистенції (через подолання стереотипів масової культури).

Чикліт як різновид популярної белетристики став успішною жанровою формою для Л. Вайсбергер. Але «рожева» обкладинка оманлива і за нею приховується іронічний за стилістикою і продуманий за формою текст, де майстерно описаний власний онтологічний та аксіологічний досвід. Так, роман «Диявол носить “Prada”» характеризується високим ступенем авторської рефлексії, що виражається через такі форми, як авторські міркування та відступи, рамкові компоненти, образи рефлексивних персонажа й читача. Жіноча суб'єктивність та індивідуалізація

письма, декларована Л. Вайсбергер, наголошує на можливості жінки в сучасному літературному просторі наполягати на праві говорити й мати власну думку, творити художній світ жінки з позицій жінки.

Відтворюючи психологічно напружену екзистенцію персонажів, гострі конфлікти і зіткнення, авторки виявляють жанрові потенції романного тексту. Так, у романах «Bitches Get Everything» та «Диявол носить "Prada"» важливим жанротвірним чинником є час і простір сучасного динамічного міста: Київ і Нью-Йорк – авторські знаки-коди, які долають читацькі стереотипи і вимагають від реципієнта-інтелектуала чи інтерпретатора образно-асоціативних зусиль. Простір Нью-Йорка – це лабіринт, який повинна подолати Андреа Сакс, щоб прийти до мети, а Тріша Торнберг як митець бачить навколо попсовий і примітивний урбанізований топос, проти якого вона бунтує, а тому впевнено, часто агресивно йде до суті. Часо-просторові координати прозових текстів української та американської письменниць віддзеркалюють культурний і національний контекст, оригінальність їхнього романного мислення.

Отже, фемінні романи І. Карпи і Л. Вайсбергер зазнають певних трансформацій, наближаючись до щоденникової сповіді в І. Карпи, авантюрного бестселера в Л. Вайсбергер. Звідси – цікава типологія жіночих образів, яка засвідчує наявність різних моделей: від традиційного образу жінки, яка знаходить самореалізацію у творчості, і до типу «нової жінки» з її претензіями на власний простір, які конструюються через сміливий експеримент з опозицією «свій / чужий».

Основні положення дисертації викладено в таких публікаціях:

1. Крушельницька О. І. Інтертекстуальність у романі І. Карпи «Bitches Get Everything»/ О. І. Крушельницька // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – Вип. 12. – С. 52–56.
2. Крушельницька О. І. Концепт гри в сучасній польській та українській прозі (за романами Д. Масловської «Польсько-російська війна під біло-червоним прапором» й І. Карпи «Bitches Get Everything») / О. І. Крушельницька // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – Луцьк, 2010. – Вип. 11. – С. 43–48.
3. Крушельницька О. І. Роман І. Карпи «Bitches Get Everything» як текст міської молодіжної субкультури / О. І. Крушельницька // Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія: Лінгвістика і літературознавство: міжвуз. зб. наук. ст. / [гол. ред. В. А. Зарва]. – Бердянськ, 2010. – Вип. XXIII. – Ч. 1. – С. 354–364.
4. Крушельницька О. І. Український постмодерний роман і «крихти буття»: характер інтертекстуальності (на матеріалі романів І. Карпи «Bitches Get Everything», «Фройд би плакав» і «50 хвилин трави») / О. І. Крушельницька // Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія: Лінгвістика і літературознавство: міжвуз. зб. наук. ст. / [гол. ред. В. А. Зарва]. – Бердянськ, 2012. – Вип. XXVI. – Ч. 3. – С. 199–209.

5. Крушельницька О. І. Інтертекстуальність як прийом для ідентифікації автора з героєм у романі Ірени Карпи «Bitches Get Everything» / О. І. Крушельницька // *Studia Methodologica* : збірник. – Тернопіль, 2015. – Issue 41. – Р. 122–127.
6. Крушельницкая Е. И. Каузальный характер социальной и психологической трансформации женщины в романах И. Карпы «Bitches Get Everything» и Л. Вайсбергер «Дьявол носит «Prada»» / Е. И. Крушельницкая // *Peculiarity of Man*, 2016, nr 23. Fundamentalne kategorie ludzkiego poznania: przyczyny i cele / Redakcja naukowa Ryszard Stefański. – Kielce : Wydawnictwo naukowe GRADO, 2016. – S. 168–180.

Додаткові публікації:

7. Крушельницька О. Семіотика Києва та Нью-Йорка (на матеріалі романів І. Карпи «Bitches Get Everything» та Л. Вайсбергер «Диявол носить «Prada»») / Олена Крушельницька // *У світі знаків: проблеми вербального і невербального* / під ред. О. Лещака, О. Волковінського та ін. – Тернопіль : *Studia Methodologica*, 2016. – С. 122–129.

АНОТАЦІЯ

Крушельницька О. І. Опозиція «свій / чужий» в сучасній масовій літературі України та США (на матеріалі романів І. Карпи та Л. Вайсбергер). – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.01.05 – порівняльне літературознавство. – Бердянський державний педагогічний університет Міністерства освіти і науки України. – Бердянськ, 2016.

У дисертації розглядається й аналізується опозиція «свій / чужий» у сучасній масовій літературі України та США (на матеріалі романів І. Карпи та Л. Вайсбергер) у історико-теоритичному аспекті й визначаються особливості авторських моделей світу і способи подолання опозиції у художніх текстах романів української та американської письменниць.

Актуальність порівняльно-типологічного дослідження прозової творчості І. Карпи і Л. Вайсбергер визначається необхідністю аналізу і зіставлення найбільш виразних закономірностей розвитку української й американської літератур початку ХХІ ст., вивчення формально-художніх особливостей романістики обох письменниць, яка становить широкий простір для багатоаспектного дослідження. За такого підходу романний доробок І. Карпи і Л. Вайсбергер розгортає потенції типологічних збігів, відмінностей, інтерпретаційних можливостей.

Ключові слова: масова література, опозиція «свій / чужий», антиномія «я /інший», міф, жіноче письмо, гра, інтертекстуальність, чикліт.

АННОТАЦИЯ

Крушельницкая Е. И. Опозиция «свой / чужой» в современной массовой литературе Украины и США (на материале романов И. Карпы и Л. Вайсбергер). – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук

по специальности 10.01.05 – сравнительное литературоведение. – Бердянский государственный педагогический университет Министерства образования и науки Украины. – Бердянск, 2016.

В диссертации рассматривается и анализируется оппозиция «свой / чужой» в современной массовой литературе Украины и США (на материале романов И. Карпы и Л. Вайсбергер) в историко-теоретическом аспекте и определяются особенности авторских моделей мира и способы преодоления оппозиции в художественных текстах романов украинской и американской писательниц.

Актуальность сравнительно-типологического исследования прозаического творчества И. Карпы и Л. Вайсбергер определяется необходимостью анализа и сопоставления наиболее выразительных закономерностей развития украинской и американской литературы начала XXI в., изучения формально-художественных особенностей романистики писательниц, которая составляет широкое пространство для многоаспектного исследования. При таком подходе романы И. Карпы и Л. Вайсбергер представляет потенциал типологических совпадений, различий, интерпретационных возможностей.

Ключевые слова: массовая литература, оппозиция «свой / чужой», антиномия «я / другой», миф, женское письмо, игра, интертекстуальность, чиклит.

SUMMARY

Krushelnyska O. I. The Self-Other Opposition in Modern Massliterature of Ukraine and the United States (Based on Novels by I. Karpa and L. Weisberger). – Manuscript.

Thesis for the Candidate Academic Degree in Philology, Speciality 10.01.05 – Comparative Literature. – Berdyansk State Pedagogical University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Berdyansk, 2016.

The thesis studies and analyzes the Self-Other opposition in modern massliterature of Ukraine and the United States (based on novels by I. Karpa and L. Weisberger) in historical and theoretical aspect and defines features and peculiarities of the authors models of the world and ways to overcome opposition in fiction novels by Ukrainian and American writers.

The phenomenon of popular literature defines the modern literary process in Ukraine and in the world, exploiting the popular genre paradigm, which is a prerequisite of success, readability and functioning. Unfortunately, the Ukrainian Literary is not tolerate mass literature, correlating it with the concepts of “popular”, “entertainment”, “trivial”, “Formula”, “downstream”, “market”, “trash”, “consumerism”, “commercial”, “paraliteratura”. However, it synthesizes several discourses that depend on contemporary socio-cultural situation. So popular literature characterized by genre diversity, stylistic eclecticism and rejection of any art stereotypes. So today in the scientific and critical literary studies (V. Aheyeva, O. Boychenko, J. Goloborodko, G. Grabowicz, T. Hundorova, N. Zborowska, T. Tebeshevska-Kachak, S. Filonenko etc.) is updated the question of “legitimizing” of mass literature, including removing it from the margins of prose, which “female voice” at the beginning of the XXI is intellectual and psychologized.

The topicality of comparative and typological study of prose by I. Karpa and L. Weisberger determined by the need of analysis and comparison of the most expressive patterns of development of Ukrainian and American literature of the beginning of the XXI century, and formally and artistic features of both novels writers, which is wide space for multidimensional study, promoted by a certain similarity: the dominant motifs of life in a big city and professional activity which is usually creative. Moreover they are both representatives of the feminine gender model complicated, often incomprehensible mental female world, a sense of the absurdity of the postmodern era, subtle irony, intertextuality, game, original use of social signs and symbols today, when the authors are trying to build the identity of his characters using binary oppositions, first of all – the antithesis of «Self / Other», «Me / Another». This approach of novels by I. Karpa and L. Weisberger makes possible study of typological coincidences, differences and interpretational possibilities. But still the topic of artistic embodiment ways by opposition “self / other” in popular literature of Ukraine and the United States based on novels by I. Karpa and L. Weisberger has not become the subject of a holistic analysis. Sporadic attempts to Ukrainian (V. Aheyeva, J. Goloborodko T. Hundorova V. Yeshkilev, N. Korpach, G. Ulyura, S. Filonenko, R. Kharchuk, A. Jacuba etc.) And US (K. Bits, J. Wells, A. Diarest, J. Maslin etc.) do not exhaust the literary study of the principles of individual style of authors. Complicating the study and the fact that the Ukrainian literary dominated by conflicting views on postmodernism as a creative method, particularly in the context of a comparative analysis of the American model. Thus, the lack of jobs, which is interpreted conceptually postmodern novel by I. Karpa and “trendy” chiklit novel by L. Weisberger from the perspective of the opposition “self/other” through the prism of mass narrative writing, led to the relevance of the study.

The predisposition of Irena Karpa to binary way of thinking (division readers and characters to «us» and «them») leads to the search for ways to protect the writer from the dangers of mutual existence with society, which creates internal conflicts. Thus I. Karpa focuses on such readers, who are able to read her works not only as black or destructive world but appreciate the author’s skillful play and irony. The writer appeals to recipients intellectuals that adequately perceive the text of the novel written by a modern representative of subcultural groups which express the positions and values of life of urban youth subculture.

The problem of the «other» acquires new conceptual understanding in novels by I. Karpa and L. Weisberger. The concept of «Self / Other» in the novel «The Devil Wears “Prada”» is modified: «other» is conceived as a new type of individuality of a women in modern metropolis where alienation and dehumanization cause the loss of communication links. Only freed from the «theatrical» way of life that dictates high fashion, she finds inner harmony and personal integrity.

Feminine novels by I. Karpa and L. Weisberger undergo certain transformations, approaching a confessional I. Karpa’s diary and bestselling adventure by L. Weisberger. Hence, an interesting typology of female characters is observed, which proves the existence of different models: the traditional image of a woman who finds fulfillment at

work, and a «new woman» with her claims to own her personal space which is constructed through a bold experiment with the opposition «Self / Other».

Key words: massliterature, the «Self / Other» opposition, antinomy «Me / Another», myth, women's writing, game, intertextuality, chicklit.

Підписано до друку 28.10.2016 р.
Формат 60х90/16. Папір офсетний.
Гарнітура «Times New Roman».
Ум. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 158/1

Видавництво та друк Ткачук О.В.
71100, Запорізька обл., м. Бердянськ, вул. Кірова, 52/49, 53
Тел. (097) 918-66-41, (066) 106-29-93; e-mail: Tizdat@gmail.com
<http://izdatelstvo.at.ua>
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 3377 від 29.01.2009 р.